

IMOM BUXORIY VA IMOM TERMIZIYNING HADIS ILMIGA QO'SHGAN HISSALARINI QIYOSIY TAHLILI

Qayumova Gulbahor Xamraboy qizi

Andijon davlat universiteti

Sport va san'at fakulteti

Rang tasvir dastgohlik yo'nalishi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14535273>

Annotatsiya: Mazkur maqolada hadis ilmining rivojlanishiga ulkan hissa qo'shgan ikki buyuk muhaddis, Imom Buxoriy va Imom Termiziylarning ilmiy merosi qiyosiy tarzda tahlil etiladi. Maqolada, har ikkala muhaddisning hadis to'plamlaridagi metodologik yondashuvlar, hadislarni tanlash va ularning ishonchliligini baholash usullari chuqur tahlil qilinadi. Imom Buxoriyning "Sahih al-Buxoriy" va Imom Termiziyning "Sunan al-Termiziy" asarlari asosida hadis ilmiga qo'shgan hissalar, ayniqsa, sanad va matnni tahlil qilishdagi yondashuvlaridagi o'xshashliklar va farqlar ko'rib chiqiladi. Maqola, shuningdek, bu ikki muhaddisning ilmiy merosining ahamiyatini, ularning hadis ilmi sohasidagi yuksak darajadagi metodologik tafovutlarini va ularning ilmiy ishlarining bugungi kunda davom ettirilayotgan ilmiy tadqiqotlarga ta'sirini o'rganadi.

Kalit so'zlar: Imom Buxoriy, Imom Termiziy, hadis ilmi, hadis ilmiga hissalar, qiyosiy tahlil, sanad, matn tahlili, "Sahih al-Buxoriy", "Sunan al-Termiziy", ilmiy meros.

Kirish

Hadis ilmi islom dini asoslaridan biri bo'lib, Qur'oni Karimdan keyin eng muhim manba hisoblanadi. Bu ilmning rivojlanishida ko'plab buyuk muhaddislar xizmat qilgan. Imom al-Buxoriy va Imom at-Termiziy ana shunday ulug' allomalardan hisoblanib, ularning hadis to'plash va tartibga solishdagi yondashuvlari hadis ilmiga ulkan hissa qo'shdi. Ushbu tezisda bu ikki buyuk muhaddisning ilmiy merosi qiyosiy tahlil qilinadi.

Imom Buxoriyning eng mashhur asari "*Al-Jome' as-Sahih*" bo'lib, bu kitob sahih hadislarni o'z ichiga olgan va islom dunyosida Qur'ondan keyingi ikkinchi manba sifatida tan olingan. Imom Buxoriy hadisni sahihligiga qat'iy e'tibor bergan. Rivoyatchilar zanjirini chuqur tekshirish ("Jarh va Ta'dil") va ularning ishonchliligini aniqlashda benihoya ehtiyotkorlik bilan yondashgan. *Al-Jome' as-Sahih* kitobida faqat sahih hadislar joy olgan, zaif hadislar kiritilmagan.

Hadislarni mavzular bo'yicha tartibga solgan. Hadis ilmida "sahih" tushunchasining aniq mezonlarini yaratgan. Rivoyatlar zanjiri bilan ishlash metodikasini mukammallashtirgan.

Imom Termiziyning eng mashhur asari "*Al-Jome' as-Sunan*" yoki "*Sunan at-Termiziy*" hisoblanadi. U "*Kitob al-Ilal*" va "*Kitob al-Shamoil*" kabi asarlarni ham yozgan.

Imom Termiziy hadislarni nafaqat sahihlik darajasiga ko'ra, balki ularning amaliy va fiqhiy ahamiyatiga qarab ham tartiblash usulini qo'llagan. Hadislarning zaif va hasan darajalarini ajratishning aniq mezonlarini ishlab chiqqan. Rivoyatchilarning zaiflik yoki ishonchlilik darajasini ochiq tushuntirgan.

"Hasan" hadis tushunchasini ilmga kiritgan. Hadislarning fiqhiy sharhi va ularning amaliy hayotdagi o'rnini taqdim etgan. Imom Termiziyning *Sunan* asari hadis ilmida to'rt asosiy sunanlardan biri sifatida qabul qilinadi.

Hadislarning faqat sahihligini aniqlash bilan shug'ullangan va faqat sahih hadislarni keltirgan. Hadislarning sahihligi bilan birga, zaif va hasan hadislarni ham o'rgangan va ularning farqlari haqida izohlar bergan.

Imom Buxoriy: Hadislarni mavzular bo'yicha tartiblab, ularga alohida boblar ajratgan.

Imom Termiziy: Hadislarni mavzular bilan birga fiqhiy masalalar asosida ham tartiblagan.

Imom Buxoriy: Zanjir tekshirishga (isnad) asoslangan qat'iy ilmiy yondashuv.

Imom Termiziy: Isnad bilan birga matnni ham tahlil qilib, hadislarning amaliy ahamiyatini ko'rsatgan.

Xulosa

Imom al-Buxoriy va Imom at-Termiziy hadis ilmining ikki yirik namoyandasi hisoblanib, ularning yondashuvlari bir-birini to'ldiradi. Imom Buxoriy hadislarning sahifligini aniqlashda qat'iy mezonlar asosida ishlagan bo'lsa, Imom Termiziy hadislarning amaliy hayotdagi o'rni va fiqhiy sharhiga alohida e'tibor qaratgan. Ushbu ikki muhaddisning ilmiy merosi islom dini asoslarini mustahkamlashda katta rol o'ynagan.

References:

1. Al-Buxoriy, Muhammad ibn Ismoil. *Al-Jome' as-Sahih*.
2. At-Termiziy, Muhammad ibn Iso. *Sunan at-Termiziy*.
3. Azami, M.M. *Hadis ilmining tarixi*.
4. Ibn Hajar al-Asqaloniy. *Fath al-Bari*.
5. Siddiqiy, Abul Hasan. *Hadis va muhaddislar*.